

ТРИДЕНЬК - REVUE HEBDOMADAIRE
UKRAINIENNE **TRIDEN'**

Число 25 (431) рік вид. X. 8 липня 1934 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 8 липня 1934 року.

Територію, заселену українським народом поділено між чотирьма державами. Велика Україна в московській неволі і дихнути не може. На тих частинах нашої землі, що ввійшли до складу інших держав, болісно відчувається брак сприятливих, а іноді навіть і нормальних умов для розвитку нашого національного життя: здебільшого втрачено там, де вони були, тяжким трудом здобуті з давнього часу позиції політичні й культурні, в ріжній мірі і в ріжній формі, в залежності від місцевих умовин, боляче дається чути національний гніт, навіть вільний розвиток національно-культурний зустрічає перешкоди...

Таке несприятливе зовнішнє становище життя й розвитку нашого народу загостряється ще де-якими моментами внутрішнього характеру: до тих психологічних ріжниць, які склалися в наслідок історичних причин і які проступають між ріжними частинами нашого народу, вже за наших днів додалися ще гострі розходження між Галичиною та Великою Україною. Світова криза економічна з безробіттям в її наслідку, гостро вдаривши по нашій інтелігенції, додає ще свого до загального становища нашого народу на ріжних територіях і на еміграції, ще більше його погіршуючи.

На тлі стих несприятливих загальних умов тим більшої ваги і значіння набуває кожна подія, кожен факт, які уявляють собою дальший крок на шляху розвитку нашої нації, як одного суцільного.

Український Жіночий Конгрес, що допіру відбувся в Станіславові, і що на ньому зійшлися на спільну нараду представниці в с і х українських земель, вже одним тим фактом з великою силою перед

очима всього світу підкреслив єдність і непоцільність нації, що її не можуть розірвати ніякі кордони.

І вже в цьому одному вбачаємо ми найбільшу його заслугу.

Але й по-за тим, ініціативою, організацією, самим змістом нарад і всім перебігом Конгресу українське жіноцтво, — тут знову, віддаючи належне впорядчицям його і представницям різних земель, не можемо з особливою приємністю не спинитися на повсякній ролі делегаток нашої еміграції, — виявило не тільки високу загально-національну свідомість, але й дало наявне посвідчення своєї політично-громадської досягності і блискуче витримало іспит організованості й тактовності.

Українська жінка виявила себе сьогодні гідною того місця, яке вона займала в нашій історії і житті, подаючи зразок усім нам.

«Петлюризація» на совітській Україні.

Терміном «петлюризація», як з'ясовується, охрещено тепер на сов. Україні ту «українізацію», в якій большевицька влада вбачає «прорив на національному фронті», се-то «українізацію», що виходить за межі, встановлені приписами большевицької влади.

Термін «петлюризація» саме в такому розумінні цього слова недавно вжито в заголовку одної рецензії на сторінках «Комуністичної Освіти» *).

Рецензія присвячена огляду де-кількох видань Центральних Державних Курсів Українознавства (скорочено ЦДКУ), де вміщено праці В. Левицького, В. Зборовця, Лобко-Лобанівського, С. Попова та ин. з курсу української мови.

Рецензенти — Д. Леві, Л. Міняйло та Ол. Петренко — насамперед з прикрістю зауважують, що в багатьох місцях культурного фронту позсідали класово-ворожі елементи, проводячи там шкідництво. «Зокрема на мовному фронті українська буржуазна контрреволюція висувала своїх людей, «професорів», «мовознавців», «українізаторів», що з різних катедр мови, всіляких курсів українознавства, стаціонарних і заочних, з сторінок «збірників курсів» то-що вели свою шовіністичну пропаганду. Тисячними тиражами проходили ці видання в далекі закутки УСРР, потрапляючи до рук радянського працівника і роблячи шкідливе діло».

В дальшому рецензенти наводять ілюстрації шкідницької роботи авторів курсів українознавства.

Подемі тут де-які з наведених там ілюстрацій. Ось, напр., Лобко-Лобанівський в статті, що її вміщено в першому «Збірнику курсів»,

---

*) Петлюризація замість українізації». Див. розділ «Бібліографія» в ч. 3 «Ком. Освіти» за 1934 р.

так пояснює значіння слова: «Слово в'яже нас з сивими віками, тінями забутих предків».

Рецензенти визнають це пояснення за контр-революційне, бо воно управнює авторів курсів українознавства «ввесь час оглядатися назад, шукати зразків у «тіней забутих предків» замість того, щоб звертатися їм до зразків пролетарського українського письменства. Другий автор (М. Осипів) торкнувся в своїх лекціях питання про вимову, причому висловив таке спостереження: «Хіба тільки в котрогось слухача курсів буває фонетична поправна вимова, як наслідок ще не втраченої народне-української мовної стихії». Рецензенти й тут ловлять автора на гарячому «контр-революційному вчинкові» та ставлять йому таке лукаве запитання: «А що значить ця «народне-українська стихія?», і самі-ж дають відповідь: «Це звичайне прикриття для ворожої агітації за мову куркуля, попа, поміщика. Це є ефремовщина в мовознавстві».

А ось В. Левицький в першій лекції «Загально-приступного курсу української мови» встановлює таку вихідну позицію: «Прислухаючися до мови, що нею говорять чи українці з походження, чи українізовані не-українці, часто-густо натрапляємо на слова і звороти не природні українській мові, запозичені здебільшого з мови російської. Та час уже серйозно взятися вивчати мову, час уже широкому загалові подбати за її правильність і чистоту».

Розуміється, рецензенти бачають в цій вихідній позиції курсу В. Левицького ніщо інше, як пропаганду одриву української мови від мови Леніна-Сталіна: «З кожного рядка тут — так висловлюються рецензенти — стирчать довгі вуша шовініста. Що це насамперед за поділ на «українців з походження» і «зукраїнізованих не-українців»? Далі чого варте «авторитетне» твердження автора, що все ще, мовляв, не беруться «серйозно» до українізації? Величезний розмах національно-культурного будівництва, десятки заводів велетнів, Дніпрельстан, колективізація сел, сотні вишів і втишів (вищих шкіл і вищих технічних шкіл. С), сотні театрів і кіно, мільйонні тиражі газет і книжок, що проходять у найширші маси робітництва і колгоспництва — все це «несерйозна» справа. Цього автор не помітив. Це, на його думку, не є процес українізації. А найбільше зло, що, на думку автора, гальмує справу «серйозної» українізації, є вплив російської мови. Сюди то він і звертає увагу читачів. До боротьби з цим «лихом» закликається «широкий загал».

На жаль, рецензенти не потрудилися обґрунтувати зв'язок між чистотою української мови і, припустімо, Дніпрельстаном, колективізацією села чи навіть мільйонним тиражем газет і книжок з їхніми мовними новотворами і термінологією, що є зрозуміла «трудящому люду Союзу Східних Республік»!

Відриву української мови від російської, на думку рецензентів, спричинився у великій мірі український правопис, що його затвердив М. Скрипник 1928 р. Але сам правопис, що був, на оцінку рецензентів, «ворожою пролетарською роботою», і розхвалюють курси українознавства, як з гиркістю в душі додають рецензенти.

Хвилює їх тако-ж і те, що автори цитують в курсах українознавства таких українських письменників, як Чупринка, Кримський, Олесь, Єфремов, а як і беруть цитати з інших українських письменників — Лесі Українки, Шевченка то-що, то «виривають з контексту саме такі місця, що пасують до загального тону лекцій: «І там, і тут, і скрізь погано» (Шевченко), «А я не матиму, де дітися з журбою» (Леся Українка).

Ще більш неприпустимим, на погляд рецензентів, є те, що автори курсів наводять в своїх лекціях приклади, де вони «оспівають куркульські «хуторські» настрої, приватне господарство, іноді одверто глузуючи з політики радянської влади: «З чужого воза вставай хоч серед калюжі», «Кожен дбає тільки про себе». Цікаве признание рецензентів, що подані тут приклади як раз характеризують політику радянської влади.

І вже зовсім не до смаку рецензентів ті цитати, що «кличуть до боротьби з «огидною» дійсністю, що «оспівають героїв цієї боротьби».

Чи не є проречистим свідомством живучості імені С. В. Петлюри й там, — на нашій, не своїй землі, — той факт, що й червоним катом України доводиться охрещувати ім'ям С. В. Петлюри кожний прояв самостійницького українського руху?

Ст. Сірополко.

Населення та стан сільського господарства на Україні та на Кавказі за останні роки.

(Зміст доповіді проф. В. Іваниса в Союзі Кубанців в ЧСР).

9 червня с. р. Союз Кубанців в ЧСР (організація кубанських самостійників) влаштував у Празі виклад проф. В. Іваниса на тему — «Населення та стан сільського господарства на Україні та Кавказі за останні роки». Короткий зміст цього викладу такий.

Об'єктом свого доповіді проф. Іванис мав землі, на території яких за революції р. 1917 оголосили себе незалежними від Росії держави: Українська Народня Республіка, Всевелике Військо Донське, Кубанський Край, та республіки: Горців Північного Кавказу, Азербейджану, Вірменії та Грузії. Після 3-хрічної збройної боротьби одних і короткої (Горці й Закавказькі республіки) других всі ці держави спіткала одна недоля — окупація армією Московщини. Остання поділила окуповані країни на економічні райони, не дотримуючись меж нових держав, а саме: УССР та Кримська АССР, що не відповідають точно УНР, Північний Кавказ, що охоплює більшу частину Всевеликого Війська Донського та Кубанський Край з Ставропольщиною, частиною Терщини й Чорноморським побережжям, Дагестанська АССР, Азербейджанська ССР, Вірменська ССР і Грузинська ССР. Докладчик, за відсутністю інших, користується статистичними матеріалами, що відносяться до цих районів.

Площею території УССР та Кавказу (1013,8 тис. кв. км. майже вдвічі більші, ніж територіяльно найбільша держава Західної Європи — Франція (550 т. кв. км.) та в 1,4 рази більші держав М. Антанти (684 т. кв. км.). Вони складають одну двадцяту території цілого СССР. Сама УССР по площі території (477,7 т. кв. км.) в Західній Європі є менша лише від Фран-

ції, Північний Кавказ по цій ознаці (293,6 т. кв. км) дорівнюється до Румунії (295,7 т. кв. км.), ЗСФСР площею території (187,2 т. кв. км.) більша, ніж Чехословаччина, а Дагестанська АССР та райони ЗСФСР територіально дорівнюються таким державам, як Бельгія, Голандія, Латвія то-що.

Кількістю населення, за совітським обліком на р. 1931, УССР та Кавказ (49198,0 тисяч мешканців) серед європейських держав є меншими лише від Німеччини (66165,9 т. м.) і більші від М. Антанти разом (46726,2 т. м.). Сама УССР населенням (32401,9 т. м.) трохи більша Польщі (32132,9 т. м.) і менша лише від великих держав Європи (Англії, Італії, Німеччини і Франції). Окремо Північний Кавказ по кількості населення (9377,8 т. м.), більше цілої ЗСФСР (6516,8 т. м.) і багатьох держав Західної Європи. Ціла ЗСФСР кількістю населення перевищує менші держави Західної Європи, як Швейцарія, Данія, Норвегія.

Найгустіше заселена УССР 72 м. (на кв. км.), де, при умові ведення екстенсивного сільського господарства, відчувається аграрне перенаселення, і рідше населені решта (П. Кавказ — 31,9 м., Дагестанська АССР — 14,2 м., Азербейджанська ССР — 30 м., Вірменська ССР — 32,7 м. і Грузинська ССР — 41,6 м. на кв. км.), що можуть служити об'єктами для іміграції. У порівнянні з З. Європою така заселеність є рідкою. Кількість хліборобського населення в УССР і Кавказі пересічно складає 79,2 відс. і цілу цю територію треба віднести до аграрних країн. Приріст населення за останні 5 років по окремих районах у відсотках такий: УССР — 2,2, П. Кавказ — 3,0, Дагестанська АССР — 3,6, Азербейджанська ССР — 2,0, Вірменська ССР — 3,7, Грузинська ССР — 2,4. Отже найбільший приріст мають Вірменська та Дагестанська АССР, а найменші — Азербейджанська ССР та УССР.

Національно, за совітським переписом р. 1926, УССР у відсотках складають: українці — 78,4, росіяне — 10,0, жида — 5,1, поляки — 1,6, німці — 1,4, решта (кожна національність менше 1 відс.) — молдовани, татари, греки, болгарини, білоруси, чехи й словаки, цигани, вірмени, латиші й литвини. П. Кавказ: росіяне — 45,9 відс., українці — 37, , 1, чеченці — 3,5, осетини — 1,9, вірмени — 1,7, кабардинці — 1,6, німці — 1,1, решту (кожна нац. менше 1 відс.) — інгуші, черкеси, карачаєвці, білоруси, греки, жида, грузини, татари, поляки, кімліки, туркмени, ногайці, молдовани й інші. Дагестанська АССР: горці — 61,7, росіяне — 12,4, кумики — 11,2, ногайці — 3,2, тюрки — 2,9, чеченці — 2,8, інгуші і решту (кожна нац. менше 1 відс.) — вірмени, українці, перси, жида, татари, німці, туркмени. Азербейджанська ССР: тюрки — 62,2, вірмени — 12,1, росіяне — 9,5, талиші — 3,3, курди — 1,7, лезгини — 1,6, ріжні жида — 1,3, тати — 1,2 і решту (кожна нац. менше 1 відс.) — авари, українці, цахури, німці, татари, грузини, перси, білоруси і поляки. Вірменська ССР: вірмени — 84,4, тюрки — 8,7, росіяне — 2,2, іезиди — 1,3, решту (кожна нац. менше 1 відс.) — карапахи, перси, курди, греки, українці, айсори. Грузинська ССР: грузини (у т. числі мінгрельці, аджарці, свани) — 67,0, вірмени — 11,5, тюрки 5,1, осетини — 4,2, росіяне — 3,2, абхазці — 2,1, греки — 2,0, решту (кожна нац. менше 1 відс.) — грузинські жида, українці, німці, жида, курди, тюрки, тюрки-османисти, лезгини, поляки, айсори, іезиди, перси й інгуші.

Таким чином найсприятливіший національно склад населення мають Вірменія й УССР і найкомплікованіший — П. Кавказ, Дагестанська АССР та Азербейджанська ССР.

За географічним положенням, кліматом і ґрунтовими умовами УССР та Кавказ надаються до плекання найрізномірніших зернових і великої кількості технічних та спеціальних культур (від цукрового буряку й соняшника до бавовняку й чаю). На 1. X 1930 р. площа всіх сільсько-господарських вжитків (садиб, орної землі, сінокосів, толок, лісів з чагарниками і інших пригодних земель) в УССР та на Кавказі була 88.032 тис. га, себ-то в 2,5 рази більша, ніж у найбільшій у цьому відношенні державі З. Європи — Франції, що мала їх — 35,566 т. га. та в 2 рази

більша від площі с.-господарських вжитків держав М. Антанти (40.141 т. га). Сама УССР цією площею (43.420 т. га) те-ж більша, ніж Франція і М. Антанта, а один П. Кавказ по цій ознаці (26.426 т. га) є меншим в З. Європі лише від Франції й Німеччини (29.370 т. га). На р. 1931 посівна площа цієї території під головнішими культурами (дзерновими, технічними, городиною, кормовими й іншими) становила одну третину від посіву цілого С С С Р. Дзерновими культурами на цей же рік УССР та Кавказ засівали 33.891 т. га, або 32,4 відс. посівної площі С С С Р, технічними — 5.501 т. га, або 39 відс. від С С С Р і городиною — 2965 т. га, 32 відс. від нього-ж. При цьому в самих УССР та Кавказі під дзерновими культурами було 75, а під рештою 25 відс. Посівна площа П. Кавказу складала 40,7, а ЗСФСР — 8,1 відс. від площі посіву УССР. За першу п'ятирічку (1928-1932 рр.) динаміка посівної площі під дзерновими культурами в УССР з Кавказом визначилася зростанням (з 27.399 на 27.819 т. га) на 1,5 відс., по УССР зниженням на 6,8 відс., а по П. Кавказу піднесенням на 25,2 відс. Під технічними-ж культурами за ту-ж п'ятирічку площа посіву в УССР і на Кавказі зросла (з 3.866 на 5.479 т. га) на 48,5 відс.; зокрема зростання виявили: УССР — 48,2, П. Кавказ — 22,7 і ЗСФСР—123,0 відс. Таким чином посівна площа під технічними культурами за п'ятирічку зросла значно більше, ніж під дзерновими культурами.

Торік (1933) УССР з Кавказом площею засіву (5451,7 т. га) і продукцією (53.556 тис. центнарів) жита перевищили всі держави світу, крім Польщі (61.105 т. ц.) і дали одну п'яту продукції цілого С С С Р. По продукції пшениці (128.823 т. ц.) і ячменю (52.894 т. ц.) вони менші лише З'єдн. Держ. Півн. Ам. (157.814 і 65.305 т. ц.) і становлять пшеницею 46,5 відс. врожаю цілого С С С Р. Навіть такі продуценти пшениці й ячменю, як Аргентина й Канада, все-ж лишилися позаду УССР з Кавказом. Валовим збором кукурудзи (45.990 т. ц) їх в З. Європі перевищила лише Румунія (59.930 т. ц.), а за океаном З'єдн. Держ. П. Ам. (73.867 т. ц.) та Аргентина (67.000 т. ц.). Лише збором вівса (24.736 т. ц.) ця територія лишилася позаду З'єдн. Держ. П. Ам., Канади, Німеччини й Франції. Однак збором дзернових продуктів з 1 га (жита — 9,8, пшениці — 10,6, вівса — 9,4 і кукурудзи — 12,4 ц.) УССР та Кавказ перевищують в З. Європі лише Югославію й Румунію та більшість заокеанських країн, себ-то дзернове с.господарство тут ведеться ще цілком екстенсивним способом.

В р. 1933 за Осинським в УССР і на Кавказі була найвища врожайність (11,2 ц.) у порівнянні з іншими районами С С С Р. В південній та південно-західній УССР (від 8,8 до 13,8 ц.) та на Кубані (від 12 до 16 ц.) зосередилася найвища урожайність цілого С С С Р і саме в цих районах панує найбільший гелод. Збільшення збору дзернових продуктів проти торішнього, за тим-же Осинським, у р. 1933 в УССР й П. Кавказі дало 602 мільйонів пуд. проти 1217 мил. пуд. по цілому С С С Р, себ-то, як констатує й Осинський, Україна та П. Кавказ дали самі половину добавки збіжжя. І саме в р. 1933 лише УССР та П. Кавказ вкривалися трупами померлих з голоду.

В р. 1933 питомою вагою (у відс. до ціл. С С С Р) збір дзернових продуктів УССР та Кавказу по окремих культурах становив: всіма дзерновими — 36,7, житом — 22,1, пшеницею — 46,5, ячменем — 67,4, вівсом — 16,0 і кукурудзою — 95,6, себ-то в С С С Р вони були одним з головних поставальників дзернових продуктів. Головною дзерновою культурою на цій території є пшениця, якої у відс. по районах торік зібрано: в УССР — 34,0, на П. Кавказі — 39,6, і в ЗСФСР—46,7. Другою культурою в УССР було жито, а на П. Кавказі й в ЗСФСР кукурудза, а третьою по всіх — ячмінь. Окремо стоїть Грузинська С С Р з головною культурою кукурудзи, збір якої у р. 1933 тут відніс 52,4 відс. Динаміка збору дзернових продуктів з 1928 по 1933 р. (у відсотках до С С С Р) характеризується такими числами зростання: УССР і Кавказ — 8,0, УССР — 6,4, П. Кавказ — 2,3 і ЗСФСР зниження — 0,5. Динаміка-ж збору техн. культур з 1928 по 1930 р. (у відсот. до С С С Р) по УССР з Кавказом визначається такими числами зниження: бавовняк — 1,8, соняшник — 7,6, лен-насілля — 1,7, конопля

насіння — 3,3, бараболя — 2,7, тютюн — 6,0 і махорка — 6,0, а зросли цукровий буряк на — 0,1 та баштани на — 18,1 відс. Отже технічні, трудомікі культури по питомій вазі в ССРСР в більшості знижуються, хоч саме по цих культурах південь є головним постачальником, а саме (кругло у відсотках в ССРСР): тютюну — 90, цукр. буряку — 84, городини — 72, сніжаннику — 54, махорки — 53 і овочів — 45.

Оранка в р. 1933 (зяб) та 1914 (ярова) в УССРСР та на Кавказі запроєктована в розмірі — 34.934,2 т. га, що дає збільшення проти торішньої на—9,5 відс., а до ССРСР зменшення на — 4,1 відс. Гіпотеза на 2-у п'ятирічку (1932-1937 рр.) загальну посівну площу УССРСР і Кавказу майже не змінює, але по зернових культурах підносить на 5 відс. (пшеницю на 9 відс.), а по технічних культурах знижує на 7,3 відс., що треба віднести до негативних намірів для господарства цих районів.

Положення скотарства в УССРСР і на Кавказі за останні роки експериментами влади ССРСР значно погіршено. За доповіддю Сталіна на XVII з'їзді ВКП(б) по цілому ССРСР худоби зменшилося з р. 1916 на 1933 у разів: коней — 2,1, рогатої худоби — 1,5, овець і кіз — 2,15 і свиней — 1,69. У р. 1929 УССРСР та Кавказ по кількості коней (7521,4 тис. голів) і рогатої худоби (17150,2 т. г.) мали третє місце у світі і перевищували кіними всі держави З. Європи і цілу М. Анатлію, а рогатою худобою були менші лише від Німеччини. Вівцями й козами (146.976,1 т. г.) та свиньми (20.384,4 т. г.) вони мали 5 й 4 місце у світі та 3 в З. Європі. В господарстві-ж ССРСР на той-же рік 1929 УССРСР з Кавказом у відсот. становили: кіними — 21,7, рог. худобою — 25,5, вівцями й козами — 16, і свиньми — 29,3. Найгірше з усіх цих частин худобою забезпечена була УССРСР (44 гол. на 100 мешк. і на 100 га землі), а найліпше Дагестанська АССР (113 г. на 100 м. і 302 г. на 100 га землі). За гіпотезою на 2-у п'ятирічку, коли б вона зреалізувалася, поголів'я худоби в УССРСР і на Кавказі мало б зрости приблизно до рівня в р. 1916, при цьому особлива увага звертається на свилярство.

Озброєння механізмами с. господарства в УССРСР та на Кавказі на 1. X. 1930 р. визначалося 29.191 трактором, що мали загальну потужність в 363.039 HP; це до ССРСР складало: 44 відс. всіх тракторів і 39,6 відс. потужности. Гіпотеза на 2-у п'ятирічку збільшує потужність тракторного парку УССРСР та Кавказу кругло в 3 рази, але по питомій вазі до ССРСР тракторозброєння цієї території знижується на 12,8 відс. у р. 1937.

Колективізації (під ріжними назвами) в УССРСР та на П. Кавказі на початок 2-ої п'ятирічки підпало кругло дві третини, а в Закавказзі половина господарств. У порівнянні з іншими районами ССРСР перші колективізовані значно більше, а друге слабше.

Таким чином УССРСР і Кавказ територіально є більші від усіх окремих держав З. Європи, а по населенню вони є меншими лише від Німеччини. По складу населення УССРСР і Вірменія мають майже 80 відс. національний масив, Азербейджанська ССР, Грузинська ССР й Дагестанська АССР мають ріжонаціональну домішку кругло в 38 відс. всього населення, а на П. Кавказі абсолютної більшості не має ні одна національність. Займаючи одну двадцяту території ССРСР, УССРСР і Кавказ населенням і посівною площею складають одну третину від нього. Площею с.-господарських ужитків УССРСР і Кавказ, а навіть сама УССРСР, мають 1-е місце серед держав З. Європи. По продукції зернових культур УССРСР та Кавказ складають одну третину цілого ССРСР (пшеницею коло 47 відс.), а по лишках збіжжя за останній рік—половину. Найурожайніші місця в ССРСР в останній рік припадають на УССРСР і Кубань, де у тому-ж році панував і найбільший голод.

Більшістю технічних і спеціальних культур УССРСР і Кавказ являються базою ССРСР, хоч на 2-у п'ятирічку це становище їх проєктується знизити. Худоба в УССРСР і на Кавказі винищена у порівнянні з дореволюційним періодом що-найменше на половину. За 2-у п'ятирічку цю страту проєктується вирівняти, довівши кількість худоби у р. 1937 приблизно

до рівня дореволюційного. Коли б і здійснилися фантастичні припущення енергоозброєння с. господарства за 2-у п'ятирічку, то УССР і Кавказ все-ж лишилися б позаду де-яких інших районів СССР.

Контроля с. господарства в УССР і на П. Кавказі доведена у формі колективізації до більше як 70 відс., а в ЗСФСР до майже 50 відс., що дозволяє совітській владі і найродючіші місцевості грабувати настільки, що населення в них гине з голоду. Отже голод в УССР і на П. Кавказі є цілком штучним явищем, що викликано владою СССР.

Після викладу відбулися дискусії, в яких взяли участь члени Союзу і гості.

С. Луговий.

Український Жіночий Конгрес.

(Лист із Львова)

У провінціальному місті Галичини Станиславові 23-27 червня с. р. відбувся Український Жіночий Конгрес з нагоди 50-тиліття утворення Наталією Кобринською першого жіночого т-ва в Галичині. Конгрес відбувся при повному порядку з суто-діловим характером, з додержанням дисципліни, а головне при такому зацікавленні зібраних, яке рідко можна зустріти на подібних конгресах: сая з хорами, що вміщала понад 1.000 людей, незмінно була повна вщерть, і слухачки з неослабленою увагою вислуховували різні привітання й реферати як історичного, організаційного, так і фахового характеру.

Головну масу Конгресу склали делегати від філій Союзу Українок, що має по всій Галичині цілу сітку своїх організацій. Ці філії об'єднують і міське і, головне, селянське жіноцтво Галичини. Багато делегаток мають народне убрання і це надає надзвичайно мальовничий характер загальній картині Конгресу.

Крім місцевого галицького жіноцтва, на Конгресі присутні делегатки від Волині, Полісся, Холмщини, Закарпаття, Бесарабії, Буковини, Канади, Злучених Держав і від Великої України, власне емігрантки з Праги, Варшави, Букарешту.

Бальконові ложі заповнені представниками духовенства, різних українських установ і політичних партій.

Зачинається Конгрес богослуженням, а відкривається о 3 год. Обирається президія в складі п. М. Рудницької — голова, п. З. Мірної — 1-ша заступниця голови, п. Невицької — друга заступниця, пані Павличовської, Рублевої, Шепаровичевої — члени президії, і п. Л. Садовської — секретарка. В члени почесної президії обираються, між іншими, пані О. Кислевська, С. Русова, Ципанівська, Станькова (Підкарпаття), Солодка (Америка), Романчикова (Канада), Г. Чуйко-Чикаленкова (Варшава), Виноградникова (Букарешт) Багриновська, селянка Ганна Грималюкова (від першого селянського кружка, заснованого перед 30 роками в Галичині).

По уюонституванні Конгресу голова його п. М. Рудницька оголошує годинну промову «Сучасне становище й завдання української жінки», в якій з'ясовує завдання самого Конгресу й мету українського жіночого руху взагалі.

З зачитанням привітів*) виступали п. Русова—від жіноцтва на емі-

---

*) З Парижа було вислано на Конгрес такі листовні привітання: Редакція «Тризуба», Головна Еміграційна Рада, Генеральна Рада Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції, Товариство б. Вояків Армії УНР у Франції, Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі. Телеграмою вітали Конгрес Є. і В. Прокоповичі.

рації, п. Герасимовичева — від Буговини, п. Горбачева від Полісся, п. Багриновська — від Волині і т. д. Від Світового Міжнародного Союзу боротьби за жіночі права виступала п. Шіпшенке, виступ якої викликала бурхливі оплески цілої салі. Далі читаються писемні привітання від різних українських, міжнародних організацій і приватних осіб, між иншим і від чеських жіночих організацій з Праги.

День відкриття Конгресу закінчується концертом в міському театрі за участю таких видатних сил, як Марія Соніл, Христя Колесівна та ин. Після концерту відбувся раут в салі «Народної Торговлі», де було влаштовано виставку праць українських малярок.

Другий день Конгресу — свято селянки — зібрав до Станиславова маси селянського жіноцтва. Погода прекрасна, на небі ні хмаринки і під золотим сонцем на площі установлюються жіночі групи, кожна вбрана в народній стрій своєї місцевости. Всі групи проходять походом перед президією, три оркестри музики грають різні народні пісні, і під їх звуки жіночі групи роблять вправи. Вправи національного характеру, мальовничі українські вбрання, звуки рідної пісні — все це робить таке сильне враження, що багато присутніх плачуть од зворушення. Тут же на площі відбувається віче, на якому, крім проводу Союзу Українок, промовляють і селянки.

Третій день Конгресу розпочинається історичними рефератами: п. М. Струтинської — про жіночий рух в Галичині, п. З. Мірної — про жіночий рух на Великій Україні до революції, п. Л. Садовської — становище жінки на совітщині. Далі йдуть реферати на педагогічні теми: п. С. Русової — про дошкільне виховання, п. С. Нагірної — про денационалізацію дітей на еміграції, п. О. Кисілевської — жінка в народньому шкільництві. Культурно-освітня праця жінки, доля жінки у вчепанні рідної мови, участь жінки в мистецтві і культурі народу, про народню пісню — це все теми рефератів, що відбулися на Конгресі з відділу рефератів культурно-освітніх. Далі відбулися реферати з циклу «Будуймо народне господарство». Це були — роль жінки у кооперації, жінка у господарстві, економічна незалежність жінки (д-р Х. Кононенко). З циклу рефератів «Дбаймо за народне здоров'я» назовемо: завдання жінки у ділянці гігієни (д-р С. Парфановичева), праця жінки в суспільній опіці, фізичне виховання і спорт. З перечислених тем рефератів ми бачимо, як широко було обговорено становище і завдання жінки в різних ділянках народнього життя. Додамо до цього, що реферати всі носили суто діловий характер, були добре опрацьовані, а де-які з них, що були написані на актуальні теми (Становище жінки на совітщині — Л. Садовської, Денационалізація дітей на еміграції — С. Нагірної), з'являться в друку без скорочень.

Останній день конгресу було присвячено читанню резолюцій Конгресу, винесених після прочитаних рефератів, після чого голова Конгресу посолка М. Рудницька виголосила промову, в якій дякувала всім делегатам, що зразковим відношенням до справ конгресу виявили свою політичну зрілість.

Ще треба додати, що 26 червня відбувся чайний вечір під гаслом «Шануймо народню ношу». Більша частина присутніх делегаток та гостей були вбрані в національні строї. Розпорядчик цього вечера п. Павликовська викликала на сцену групи жінок в історичних та народніх одягах. Перед присутніми переходили надзвичайно гарні стильові мальовничі народні вбрання, які репрезентували всі області Західньої України. І видно було, що наші українські строї не лише гарні самі з себе, а що вони прикрашають і саму людину.

Повні прекрасних вражень від Конгресу більшість делегаток з-за кордону при повороті додому зібралися у Львові, де були закликані на гостину Українською Парламентаркою Репрезентацією, а потім — до посолки М. Рудницької на чай. Було оглянено визначніші українські установи у Львові, а передовсім представницями делегацій з Праги та Вар-

шави було складено візиту до митрополита гр. А. Шегтицького та покладено квіти на могилу великого каменяра Ів. Франка.

Сердечність, доброзичливість, з якими галичанки зустріли наддніпрянок, послужить назавжди залогом приязни між представницями жіноцтва обох Україн.

З. М.

З міжнароднього життя.

— Два ювілеї.

Зачалася смуга не дуже то веселих ювілейних днів, зв'язаних з початками великої війни та з її кінцем.

28 червня минуло 20 літ з того дня, коли на вулицях Сараєва сербохорватськими революціонерами, що змагалися до об'єднання всіх частин сербського племені в одній національній державі, було вбито наслідника австро-угорського трону ерцгерцога Франца-Фердинанда, а разом з ним і його морганатичну дружину чеського походження Софію Гогенберг, народжену графиню Хотек. День цей став датою, що з неї починають історію нової Югослов'янської держави, але на початках був він причиною великої сербської трагедії, бо-ж сам сербський король, військо та уряд мусіли довгий час жити, працювати і боротися не на своїй території, а по-за нею, — на еміграції. Історія сербів, може краще за все інше, вказує іншим народам, що вірна собі нація ніколи не загибає, що найтяжча її біда часто буває лише часовим испытим, ставши пізніше базою для найвищих успіхів. Про самого Франца-Фердинанда мало що характерного можна згадати. Був він людиною, як здається, не дуже то високого порядку і не дуже симпатичний персонально. Але по-за тим, були в нього неначе-то риси не аби якого державного мужа і видатного реформатора. Принаймні всі джерела, опубліковані після його смерті, говорять про те, що хотів він, ставши імператором після зістарілого Франца-Йосипа, в радикальний спосіб реорганізувати Австро-Угорщину, знищивши її дуалізм, перетворивши її в державу триалістичну, причому цією третьою частиною мали бути слов'яне, що поставлені були б поруч з німцями і угорцями. Історія не дала йому часу для реалізації тих планів, що згідно з його думкою, мали влати новий дух і дати нові сили його державі. Натомість в європейських аналах його ім'я залишилося, як зв'язане з початком великої катастрофи, в якій загинула та велика імперія, на чолі якої мав він стояти. Що-ж до молодих революціонерів, що спричинилися до його смерті, то вони майже всі загинули по в'язницях ще за австрійських часів; тепер про них в Югославії нагадують ріжного роду пам'ятки.

На той самий день, тоб-то на 28 червня, припадає й 15 літ з моменту підписання Версальського договору, яким закінчено велику війну. Цей договір за в весь час свого існування викликав, викликає й зараз дуже різноманітні і протилежні присуди що-до своєї форми й до свого змісту. Але його дефектів не замовчують навіть найбільші прихильники його. Так, *Le Temps* з цього приводу пише в такий спосіб:

На Версальський договір не слід дивитися, як на довершене діло дипломатичне. Бо-ж взагалі не існує довершених трактатів, підписаних сторонами після війни, якою б вона не була. А то з тої простої причини, що договори складаються, — силою річей, — з одного боку, переможцями, які законно хочуть забезпечити за собою плоди їх перемоги, і з другого — переможеними, які замирюються з тим, чого вони не можуть заперечити, та які, однак, не одмовляються щиро від надії повернути собі колісь, при нових сприятливих обставинах, те, чого вони з причини поразки мусіли зріктися.

А в тім арматура Версальського договору, на перший погляд, була дуже солідною. Ідеологічно був він поставлений на основі, що правда, до певної міри, zdeформованих та всетаки вславлених 14-ти пунктів американського президента Вільсона, що хотів ними натхнути новий дух до міжнародніх взаємовідносин. Практично договір був гарантований силою трьох наймогутніших світових держав, як Франція, Англія та Сполучені Штати Північної Америки, кількох менших, а все-ж достатнє сильних держав, як Італія, Японія то-що. Для догляду над договором, для виконання його постанов та для реалізації його цілей утворено було й Лігу Націй, статут якої занесено було до тексту договору та яка уявляла собою дуже імпозантну міжнародню установу, бо членами її стали майже всі держави земної кулі. Сподівалися, що тим буде, коли не на віки, то на дуже довгий час забезпечено мирне співжиття народів і держав, буде перетята яка-будь можливість війни, — принаймні на європейському континенті, коли не в цілому світі.

Сподіванки завели. Арматура Версальського договору задохлася майже другого дня після його підписання. Не говоримо про ідеологічний бік справи: над ідеологією світова дипломатія взагалі, як правило, завжди переходить до порядку практичного дня. Щілини, що їх і на око нічим було перекрыти, дала та сама світова державна антанта, яка, створивши договір і Лігу Націй, розійшлася після того в різні сторони. Першою, як відомо, одійшла Америка, бо Сполучені Штати одмовилися ратифікувати Версальський трактат і не захотіли вступати до Ліги Націй. За Америкою пішла собі Італія, зайнявшись своїми справами; цілком на боці стала Англія, переставши цікавитися чисто континентальними справами, — принаймні, на схід од Рейну, а Японія — та вийшла навіть із самої Ліги Націй, бо ця установа робила їй перешкоди на берегах Тихого океану. Гарантом Версальського договору і навіть самої Ліги Націй залилася властиво одна лише Франція, як найбільша в тому заінтересована з по-між великих держав. Військовий і фінансовий престиж Франції ще й на сьогодні дуже великий, але політично, що-до вказаної справи, вона зараз майже ізольована, бо з нею і за нею ідуть лише кілька менших держав Середньої і Східної Європи. Що-правда, за останній час, поруч з Францією, гарантом Версальського трактату виявив охоту стати й СРСР, але не знати, чим і як такий, так мовити, надійний гарант може допомогти в цій справі, і чи не скомпромітує він її часом.

Що залилося ще на сьогодні від Версальського трактату? Мало що. Окупацію германських провінцій знято, за винятком лише малої Саарщини, що живе в умовах своєрідного режиму та доля якої буде вирішеною плембсітом на початках ближчого року. Усі фінансові зобов'язання Германії анульовано, різні моральні пута з неї скинено. На чергу приходять уже параграфи територіального порядку. З них в силі, може й на завжди, застається пункт про Ельзас і Лотарингію, на довгий час — пункти про польський коридор та про Силезію. Сила інших територіальних пунктів, особливо колоніальних, стоїть зараз під знаком запитання. Як вони будуть вирішені — не знати, але з їх вирішенням впаде й Версальський договір, бо з нього нічого не залистанеся. І хто знає, чи не стане тоді Ліга Націй, оця дитина Версальського трактату, функціонувати нормальніше, ніж функціонувала вона до нашого часу? Майбутність, як здається, готує дати ближчу відповідь на всі ці запитання.

Observer.

В неділю 8 липня с. р. в переддень 14 роковин лицарської смерті генерального штабу генерал-хорунжого

ЄВГЕНА МЕШКОВСЬКОГО

за спокій душі його відправлено буде службу Богу, а по ній панахиду в Українській Православній Церкві в Парижі.

Хроніка

Роковини смерті бл. пам. С. Петлюри

— Академія пам'я-ти С. Петлюри в Українській Станиці в Каліші. В цьому році жалібна академія, влаштована Управою Товариства б. Воликів Армії УНР 25 травня в Станичнім театрі, випала особливо гарно завдяки рухливості Управи та невсипушій праці її культурно-освітньої референтури.

Салю було виповнено по береги. Серед видців помітно було велику кількість чужинців-гостей. О год. 20 відкрив академію глибоко-змістовною промовою заступник голови Управи підполк. М. Середа. З багатої й уміло складеної програми найбільше захоплення серед слухачів викликають прекрасні соло пп. А. Маковського, директора Музичної Школи ім. Ф. Шопена в Каліші (фортепіано), й Е. Ісмера, професора камеральної музики тієї-ж школи (скрипка). Треба додати, що пп. Маковський і Ісмер — чужинці й участь в академії брали виключно із-за пошани до нашого національного героя-мученика.

На особливе підкреслення заслуговують соло пп. Л. Бугримової — «Люлі», сл. Шевченка, муз. М. Лисенка, й Р. Сотникової — «Ave Maria», муз. Гуно, молитва з оп. «Тоска» й инш., та прекрасно виконане тріо «Вночі на могилі», музика К. Стеценка, у виконанні пп. Смитанюка, Огарева та Димаря.

Хор ім. М. Леонтовича під орудою пані Л. Бугримової виконав дуже добре цілий ряд пісень наших і європейських композиторів.

Взагалі, хто мав щастя бути на цій академії, виніс із неї найвище моральне задоволення, тим

більше, що й із зовнішнього боку (декоративного) академія була обставлена по-мистецьки.

Але чи всі, хто мав ту нагоду, її використали?

I. I.

— Свято пам'яті С. Петлюри в Ковелі. Цього року в урядженні академії пам'яті С. Петлюри взяла участь не лише Управа відділу УЦК у Ковелі, але й всі українські організації, що існують у місті, за винятком Союзу Кооператив.

З представників окремих українських організацій — Союз Українок, Основа, Народній Кооператив, Українбанк, Управа відділу УЦК — було створено Український Громадський Комітет для влаштування свята, на чолі з проф. Г. Стаднюком.

Заходами цього Комітету 28 травня в українській св.-Благовіщенській церкві було відслужено панахиду за спокій душі С. Петлюри.

Правив п.-о. І. Губа. Гарно співав хор під проводом д-ра М. Пирогова. Церкву було переповнено народом.

П.-о. І. Губа виголосив повну патріотичного змісту промову, в якій закликав тако-ж до складення пожертв на будову захоронки для українських дітей у Перемишлі. (Зібрано було коло 25 зол.).

Увечері в салі Союзу Українок відбулася академія. Сцену відповідно було удекоровано квітами й національним прапором, а портрет С. Петлюри — жалібною стрічкою й електричними лампками українських національних кольорів.

Академію відкрив короткою, але

сильною й змістовною промовою голова Комітету проф. Стаднюк. Хор під керуванням Д. Куліша заспівав «За Україну», під час якого співу всі присутні стояли. Далі інж. С. Юрченко-вич зачитав реферат, присвячений С. Петлюрі й визвольній українській боротьбі під його провідом. Потім йшли хорові співи й декламації. Виконавців, серед яких були й 4-5-літні діти, хлопчики й дівчатка, нагороджували присутні довгими оплесками.

Залишила академія по собі сильне враження. Закінчено її було співом «За Україну».

— Урочисте святкування 8-ої річниці смерті С. Петлюри в Орішкові у Польщі влаштовано було Управою відділу УЦК 20 травня с. р. Засідання, що відбулося з цього приводу, розпочалося співом «Ще не вмерла Україна». Голова Управи відділу проголосив відповідну промову, в якій згадав про теперішній голод на Україні та закликав до пожертв на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі. Заспівали потім присутні кілька бойових українських пісень і закінчено було засідання співом «Заповіту».

Були в гостях в цей день у відділу тако-ж і польські робітничі й робітнички, яких відділ запросив. Під час збирання пожертв на Бібліотеку ім. С. Петлюри зібрано було 10 франків: В. Остапчук — 1 фр., та по 50 сент.: В. В. Остапчук, п. Остапчукова, що крім того, пожертвувала вінок на образ С. Петлюри, Л. Глушановський, п. Глушановська, Й. Плясецький, І. Атаманець, С. Бжезинський; Управа відділу УЦК, що складається з пп. В. Остапчука (голова), М. Головинського (скарбник) та Л. Лісовського (секретарь) — 2 фр. Крім того, по 50 сент. зложили на Бібліотеку польські громадяне: пп. С. Стройвунсова, М. Щепанська, що, крім того, пожертвувала вінок для відділу, А. Сьонкова, Ц. Ганцкувна, М. Франц-

кувна, Е. Тимошевський, Л. Льюбермайор.

Всім цим особам Управа відділу складає щире подяку.

— Річниця смерті С. Петлюри в Александрові. Для влаштовання свята пам'яті С. Петлюри ще 2 квітня на загальних зборах української політичної еміграції в Александрові обрано було спеціальний комітет, до якого ввійшли пп. Мартиненко, Черній, Миронюк і Черняк. Загальні збори доручили комісії впорядкувати українське військове кладовище, виробити програму свята й приготувати матеріал на академію. Комісія до псмочі запросила тако-ж пань, а саме—п. п. Безносову, Меналюкову, Чернісву, Чохову та Дяченкову, які приготували печиво та дарунки для дітей. День свята було визначено на 20 травня.

Почалося свято о год. 15 академію, яку відкрив промовою голова Управи відділу УЦК п. Безносок, після якої хор під орудою п. Миронюка виконав 7 пісень, а діти під керівництвом п. Дяченка виступали з декламаціями. Віра Меналюківна, 8 років, продекламувала 2 вірші — «На могилі вождя» і «Молитва дитини», Олесь Чоха, 6 років, продекламував вірш «Українець я маленький», Петро Безносок, 10 років, продекламував вірш «Так мусить бути», а Одарка Безносоківна, 5 років, продекламувала «Не булоб Господа на небі» — вірш Лепкого. Ця декламація дітей зробила на присутніх найгарніше враження. По скінченні академії було роздано дітям підвечірок (ковбаса з булкою), і всі вирушили на козацьку могилу на панахиду.

Панахида розпочалася по год. 17. Перед панахидою п.-о. Курилас звернувся до присутніх з гарячим словом, яке зробило велике враження. Після панахиди хор заспівав «Заповіт», а потім дітям було роздано подарунки, набуті з засобів, надісланих Українським Центральним Комітетом у Польщі на поліпшення відживлення дітей.

Гарна погода сприяла святові, і на панахиді було багато місцевого населення.

Управа відділу складає щиру подяку всім, хто зпричинився до доброго переведення свята, а особливо всім членам комісії по влаштуванню свята й паніям, які допомагали, та п. Мироноюку за щиру й енергійну працю в хорі.

— Урочиста академія пам'яті С. Петлюри в Ліоні відбулася 3 червня с. р. Промовляли — голова Громади і зв'язковий Т-ва вояків полк. Таран та від присутніх козаків—голова Союзу Козаків п. Юров. П. Бойко подав присутнім відомості про Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі та закликав скласти пожертви для неї. Зібрано було 60 фр. 50 с.

Закінчилося свято співом «Ще не вмерла Україна».

Бібліографія

— В. Винниченко. «За яку Україну». Париж. 1934 р. Ціна 1 фр. 50 с.

Беруся за перо з важким і неприємним почуттям. Писати про В. Винниченка мені не легко. Важко говорити про те, чим він став, коли знаєш і пам'ятаєш, чим він був. Проте проминути останній публіцистичний виступ цього, колись популярного діяча і письменника вважаю не можливим.

Після трагічної смерті Скрипника і Хвильового, після встановлення в УССР диктатури Постишева, серед українських комуністичних кол був ряд виступів (пригадаю виступи Юлінца і Левінського), скерованих проти пануючого на Україні режиму. Виступ В. Винниченка є першим виступом закордоном, який походить не з офіційних комуністичних кол і є скерований на оборону і підтримку постишевщини.

«Я, — твердить Винниченко, — на підставі логичного міркування і точних фактів, свідомо і переконано кажу: для духоного добробуту українських трудящих

мас корисніша радянська соціалістична Україна, навіть тимчасово з руським націоналізмом на ланцюгу» (курсив В. Винниченка, ст. 40).

Відносно того «логічного міркування», шляхом якого В. Винниченко приходить до своїх висновків, — про нього в інтересах автора краще не говорити. Повна необізнаність з совітською дійсністю і совітськими відносинами, яка виразно свідчить, що автор не слідує за совітською пресою і літературою, з одного боку, і цілий ряд остільки несподіваних і оригінальних висновків і думок, які мусіли б привабити увагу лікаря-психіатра, з другого боку, — це є те, що характеризує хід тих думок, що привели Винниченка до апотеозування постишевщини. Варто натомісць спинитися на «точних фактах», якими оперує В. Винниченко. Автор ні одним словом не згадує про процес нищення української «совітської державности», який невинно йде на протязі останніх років, про дезукраїнізацію, яка переводиться в УССР, про те, що така чільна особа в УССР, як Постишев, в своїх офіційних виступах займається пропагандою російського месіянізму і російського націоналізму. В. Винниченко цілковито забуває, що теперішнє становище на Україні є аналогічним до того, про яке колись в 1918 році він писав в «Робітничій Газеті»:

«На нашу мову, на нашу душу і тіло роблять одвертий замах».

Все це не існує для теперішнього В. Винниченка. Свою брошуру він присвячує у першу чергу скаргам і наріканням на те, що його не пускають на совітську Україну, що його творів в УССР не хотять друкувати, що совітський уряд, зокрема П. Любченко, оперує з його фальшованими листами. І такі кривди і несправедливості роблять людині, яка на протязі восьми років «ні одним словом (друкованим, чи усним, чи писаним)» не вступала «проти компартії та радвледи, ні

з якими особами чи організаціями, ворожими до радлади, ні в яких відносинах» не перебуває, «піввавши навіть особисті ближчі відносини з противниками її» (ст. 19). Товариші В. Винниченка з сталінського оточення не хочуть увійти в його становище і зрозуміти, що «чорний день уже настав у мене, я вже давненько ніякого гонорару від видавництва не одержую і очевидно одержувати не буду» (ст. 6).

Проте В. Винниченко з «своєрідним малоросіянам самоотверженієм» обіцяє все таки стояти «за Україну, що в муках і болях, в союзі з іншими братніми країнами трудящих творить нове життя своє», навіть тоді, коли б йому загрозували «злидні, голод, справжня смерть» (ст. 42).

Не для оборони мосговських товаришів В. Винниченка, а в інтересах правди мушу проте зазначити, що обіцянки його стояти за совітську владу аж до злиднів, голоду і справжньої смерти, як це видно з його брошури, трохи таки прибільшені. Очевидно, їх овірність справжньої смерти на шостому десятку життя є досить значною, але з тим нічого не поробиш. Що-ж до злиднів і голоду, то тут у В. Винниченка справи не стоять так эле. Як він доводить до відома читачів, він має, — згідно з його ніжною формуловою, яка б більше лічила якому

небудь дрібно-буржуазному куркулеві, а не революційному послідовному соціалісту (комуністу), — «невеличкий будиночок з майстернею» (ст. 6), який тепер, з огляду на припинення гонорарів, він збирається продати, а за виручені за нього гроші придбати собі «шматочок землі», на якій своїми власними руками здобувати собі засоби існування. Отже, коли в натурі є «невеличкий будиночок», а в перспективі «шматочок землі» — безпосередньої загрози голоду, Богу дякувати, поки-що нема.

Слід побажати В. Винниченкові всякого успіху в його намірах сісти на землю. Як що він стане обробляти її власними руками, не буде у нього часу на укладання такого роду публіцистичних трактатів, як ця остання брошура. А на шостому десятку життя вже пора подумати про те, щоб не псувати надто свого майбутнього некрологу, що правда, вже і так вкрай зіпсованого.

Брошура В. Винниченка видана без зазначення друкерні і видавця. Що це означає? Чи В. Винниченко для своїх публіцистичних еляборатів не може знайти видавця і видає її власним коштом, чи видавець брошури стидається за видану ним книжку і не хоче давати своєї фірми?

В. Садовський.

ДО ЧЛЕНІВ ТОВАРИСТВА Б. ВОЯКІВ АРМІЇ УНР У ФРАНЦІЇ

Управа Товариства цим літом проєктує зробити для членів Т-ва і їх родин дві екскурсії: одну до Вердена, другу — до Лурду (до святині Франції).

Екскурсія до Вердена. Ця екскурсія може бути влаштованою за допомогою ФІДАК'у в кінці липня місяця на один день при умові, що учасників буде не менше 40 чоловік. Псіздка одбудеться автокарами-пульманами з м'якими кріслами. Від'їзд з Парижу. Ціна екскурсії (проїзд туди і назад, обід і вечеря) — сто франків на одну особу.

Екскурсія до Лурда. Ця екскурсія влаштовується одною з комбатантських організацій французьких і має характер міжнародної прощі до відомої святині Франції. Має вона відбутися в другій половині вересня ц. р. Ціна її (проїзд з Парижа туди і назад потягом, готелі і повне утримання: сніданок, обіди і вечері) — сто п'ятьдесят фр. з одної особи. Триватиме екскурсія три дні.

Обидві екскурсії матимуть для нас, українців, характер демонстраційний, і тому бажано було б, щоб найбільше членів Т-ва з родинами зголосилося. В обидвох екскурсіях має взяти участь голова Т-ва і прапор Т-ва, бо відбудуться під час екскурсій і певні офіційні церемонії.

Екскурсія до Вердена може відбутися 14-15 липня в залежності від відповідей членів. Зголошення треба слати до 10-го липня с. р.

Українська Книжкова Агенція в Парижі

під керівництвом І. Хмелюка

доставляє книжки по українському питанню ріжними мовами як нові,
так і старі (т. зв. оказійні).

Нові видання :

Фр.

Анищенко. Баланс. оповідання.....	8.50		
Васильченко Твори. Том I.....	12.50		
» Твори. Том III.....	12.50		
» Твори. Том IV.....	12.50		
Choulgine A. L'Ukraine et le cauchemar rouge. Paris. 1927. in 16°, 222 стор.	9		
Алешко. Степи цвітуть, поезії. 13		Коцюбинський. Твори.....	10
Багалій. Скворода, укр. мандровний філософ.....	40	» Твори. Т. IV.....	11
Бальзак. Бідні родичі.....	12	» Твори. Т. V ..	6
Васильченко. Вибрані твори.....	14	» Вибрані твори. 14	
Верховинець. Весняночка. Ди- тячі гри із співами.....	20	Коллодій. Пригоди дерев'яного блазника горішка.....	7
Винниченко. Вибрані твори.....	16	Коряк. Нарис історії україн- ської літератури.....	26
Винниченко. Вибрані твори.....	16	Іван Ле. Юхим Кудря, опові- дання.....	12
» Намисто.....	10	Стефаник. Твори.....	14
» Великий секрет.....	6	Таль. Любі бродяги.....	14
» Твори. Оповідан. 10		Тесленко. Вибрані твори.....	12
» Соняшна маши- на, обгорн.	22	Франко. Вибрані твори.....	18
Глібов. Твори. Байки Т. I. 18		Хвильовий. Твори. Том I.	16
Головко. Можу. Повісті і опо- відання.....	15	Т. Шевченко. Кобзарь, обгорн. 36	
Збірник — Нова проза.....	13	Федькович. Твори.....	18
		Остап Вишня. Усмійки.....	10
		Кониленко. Буйний хміль... 14	

Оказійні книжки :

Фр.

Житецький. Очерк звукової історії малорус. нарѣччя. Київ 1876. 376 стор.	32
Пискуновъ. Словниця Української (або Югово-Руської) Мови. 1873. 152 стор.	28

Твори написані тими мовами, якими оголошено їх назви.

Замовлення виконуються за готівку. Пересилка на рахунок клієнта.

Листування, замовлення та гроші слати на адресу: I. Chmeljuk,
42, rue Denfert-Rochereau, Paris 5, France.

Агенція виконує тако-ж всякого роду інші поручення, що не
відносяться спеціально до України.

Зміст.

Париж, неділя 8 липня 1934 року — ст. 1. Ст. Сірополко.
«Петлюризація» на совітській Україні — ст. 2. С. Луговий. Насе-
лення та стан сільського господарства на Україні та на Кавказі за остан-
ні роки — ст. 4. З. М. Український Жіночий Конгрес (Лист із Львова)
— ст. 8. O b s e r v a t o r. З міжнародного життя — ст. 10. Хроні-
ка — ст. 12-16.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», cheque postal 898.50, Paris.
Редагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant : M-me Perdrizet.